

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

งามนิตย์ วงษ์วอ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์สอน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่น .974 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ครูที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน 3) ครูที่มีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความโปร่งใส มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ

ความพึงพอใจ ครู การบริหารสถานศึกษา หลักธรรมาภิบาล

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 76 บัญญัติว่า รัฐพึงพัฒนาระบบบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกัน ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ตามมาตรฐานทางจริยธรรม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, ออนไลน์)

ธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงาน ตามที่รัฐบาลได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542, หน้า 3)

จากเรื่องราวการร้องเรียนการทุจริตโครงการต่างๆ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน กำหนดปัจจัยความสำเร็จในแผนพัฒนาการศึกษาด้านบุคลากร การบริหารจัดการสื่อ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมและงบประมาณ โดยส่งเสริมให้สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการยึดหลักคุณธรรม มีการกระจายอำนาจ เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ป้องกันการร้องเรียน การทุจริตจัดซื้อจัดจ้างใช้อำนาจในทางมิชอบ ผู้บริหารต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2560 ,ออนไลน์)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลแก่ผู้บริหารในสังกัด และเป็นประโยชน์ในการวางแผน พัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยจำแนกตาม เพศ และประสบการณ์การสอน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ครูผู้สอนจากโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2560 จำนวน 199 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนจากโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2560 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน แล้วเทียบสัดส่วนได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 คน

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนจากโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ประจำปีการศึกษา 2560 จำนวน 199 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน เทียบสัดส่วนของแต่ละโรงเรียนแล้ว สุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 คน ประกอบด้วยครูในศูนย์เครือข่ายที่ 9 เพศหญิง จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 เพศชายจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 49.2 เป็นครูที่มีประสบการณ์สอน 5-10 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 37.9 ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 10 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1 และครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 25

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย แบบตรวจสอบรายการ(Check list) ถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ เพศและประสบการณ์สอน แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล มีคำถามครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาหลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบและด้านหลักความคุ้มค่า จำนวน 59 ข้อ รวมไปถึงข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้ว นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์โดยผู้เชี่ยวชาญ ค่าดัชนีสูงกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์นำไปใช้ได้ หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและหาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .974 ผู้วิจัยแจกและรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 5 – 9 มีนาคม 2561 ได้รับแบบสอบถามกลับคืน คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) จากนั้นทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) กับตัวแปรเกี่ยวกับเพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) กับตัวแปรประสบการณ์สอน และเมื่อพบความแตกต่างใช้การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe's Post hoc Comparison)

ผลการวิจัย

1. ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก
2. ครูที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน
3. ครูที่มีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านหลักนิติธรรมและด้านหลักความโปร่งใส มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับความพึงพอใจจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักความโปร่งใส ทั้งนี้เนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล(2560) ทำให้สถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานโครงการต่างๆ จนประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้ครูใน

สังกัดยอมรับและเกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับประพัฒน์ โพธิ์วรรณ(2544) กล่าวว่าหลักธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นหลักการบริหารที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรหมเมศร์ คำผาบ (2550) เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัมพร ศิริหิรัญพัสดล (2556) เรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเขาสมิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเขาสมิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.1 ด้านหลักนิติธรรม ครูมีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านหลักนิติธรรม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายที่ 9 มีการบริหารโดยใช้หลักนิติธรรม กำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลงของสถานศึกษาอย่างชัดเจน อยู่ภายใต้กรอบการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ และกฎหมายที่ ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจตรงกัน จึงสามารถยอมรับและปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันได้ ตามความหมายของกระทรวงศึกษาธิการ (2542) ระบุว่าหลักนิติธรรม (Rule of Laws) หมายถึง การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านี้ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนชัย สมานชาติ (2553) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศขององค์กร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 3 พบว่าหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุไรยา สะมะละเต๊ะ (2554) เรื่อง พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของบุคลากรทางด้านการสอนในอำเภอจะนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของบุคลากรทางด้านการสอนในอำเภอจะนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านหลักคุณธรรม ครูมีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านหลักคุณธรรม อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ครูและบุคลากรทางการศึกษามีหลักคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในการประกอบ

วิชาชีพ รวมถึงมีความเชื่อมั่นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารว่าบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน อีกทั้งมีความเสียสละ มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของบุคลากร และปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคไม่ลำเอียง ดังที่ชนะเลิศ ชูวบูรณ์ (2543) ให้ความหมายว่าหลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์ จริใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชิต วงศ์เพชรชัย (2556) ศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 พบว่าสภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน ด้านหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณันท์ วันดี (2554) ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารการศึกษา กลุ่มเครือข่ายเกาะช้าง-ศรีเมืองชุม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารการศึกษา กลุ่มเครือข่ายเกาะช้าง-ศรีเมืองชุม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงราย เขต 3 โดยหลักคุณธรรมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านหลักความโปร่งใส ครุมีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารในศูนย์เครือข่ายที่ 9 มีการบริหารงานที่โปร่งใส ทั้งการใช้จ่ายเงินงบประมาณ จัดซื้อจัดจ้างต่างๆ รวมถึงการพิจารณาความดีความชอบ เลื่อนขั้นเงินเดือน ดำเนินการโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม สามารถชี้แจงเปิดเผยผลการพิจารณาได้ ทำให้ครุมีความพึงพอใจในการดำเนินงานด้านหลักความโปร่งใส สอดคล้องกับการวิจัยของ กมลลา สุขเกษม (2555) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้อำนวยการ โรงเรียนในทัศนะของข้าราชการครูในอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 1 พบว่าหลักความโปร่งใสมีค่าเฉลี่ยระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชากร พิรพชยานันท์ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ด้านหลักความโปร่งใสอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ครุมีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถานศึกษามีการบริหารแบบกระจายอำนาจ อีกทั้งมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 มาตรา 26 ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างแท้จริง ทั้งร่วมกำหนด เป้าหมาย แนวทางต่างๆ มีส่วนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตร

สถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารได้รับการยอมรับจากครูด้านหลักการมีส่วนร่วม ตามที่สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ (2554) กล่าวว่า การนำหลักธรรมาภิบาล มาใช้ในการบริหารจัดการ จึงจะทำให้การบริหารงานบังเกิดผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับและศรัทธาจากผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณา พวงทอง (2554) เรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านหลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ กนกกร (2553) ได้ศึกษาการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนวัดโตนดเตี้ยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ ครูมีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากเนื่องจากผู้บริหารได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ มอบหมายงานแก่ครูในสังกัดอย่างชัดเจน อีกทั้งร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินงาน อีกทั้งร่วมหารือแนวทางการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้ให้ความหมาย ว่าหลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมาพร วิริยวงษ์ (2558) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านหลักความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติรัตน์ เอี่ยมสกุล (2555) วิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านหลักความคุ้มค่า ครูมีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านหลักความคุ้มค่า ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารในศูนย์เครือข่ายที่ 9 มีการยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหาร วางแผนการใช้ทรัพยากร ตามแผนงาน โครงการของสถานศึกษา จึงสามารถสำรวจและจัดสรรให้ได้ตรงตามความต้องการใช้ และตรงตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน โครงการ เพื่อให้เกิด

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน รวมถึงดูแล รักษาทรัพยากรให้พร้อมใช้งาน ตามที่ ชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์(2543) ได้ให้ความหมายว่า หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยตรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า สรรสร้างสินค้าและบริการที่ดี สอดคล้องกับวัชระ วงษ์วิทา (2556) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ด้านหลักความคุ้มค่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของลาวัลย์ เฟื่องประยูร (2553) เรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ด้านหลักความคุ้มค่ามีค่าเฉลี่ยระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน เนื่องมาจากผู้บริหารมีการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาไม่แตกต่างกัน เมื่อนักวิชาการได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ไม่มีการแบ่งแยกเพศ การดำเนินงานประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวัชระ วงษ์วิทา (2556) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อพฤติกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ทั้งภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชพร ศรีพรหมฉาย (2557) ศึกษาเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ พบว่า ความคิดเห็นของเพศชายกับเพศหญิงไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในศูนย์เครือข่ายที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความโปร่งใส มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีโอกาสการพบเจอผู้บริหารจำนวนมากน้อยต่างกันไป รวมถึงคุณลักษณะผู้บริหารที่ได้ร่วมงานส่งผลให้เกิดการเปรียบเทียบการทำงานของผู้บริหารแต่ละท่าน ตามความคาดหวังและความพึงพอใจของตนเอง นอกจากนี้ประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมา อาจทำให้เกิดมุมมองการทำงานที่แตกต่างกันไปได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาพร คำสำแดง (2556) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียน ที่มีประสบการณ์การทำงาน และลักษณะสถานศึกษาต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยบางส่วนของ วิไลวรรณ สุทธิวงศ์(2558) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอบางปลาม้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยบางส่วนของบังอร จันกรม (2552) ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่าในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปรียากร พิรพัฒน์นันท์ (2553) เรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติราชการต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านหลักนิติธรรม สถานศึกษาควรให้อิสระในการทำงานแก่บุคลากรมากขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้บุคลากรได้อบรมด้านกฎหมาย ระเบียบทางการเงินเพื่อปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
2. ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ลำเอียง เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
3. ด้านหลักความโปร่งใส ควรมีการจัดทำสารสนเทศที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน รวมทั้งความโปร่งใสในการพิจารณาการจ้าง การจัดซื้อจัดจ้างต่างๆ ไม่เอื้อผลประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อนำผลไปพัฒนาการจัดการศึกษา
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรมีส่วนในการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง และผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองตามงานหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
6. ด้านหลักความคุ้มค่า สนับสนุนให้นำวัสดุที่ใช้แล้ว กลับมาใช้ใหม่ มีการดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรต่างๆให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน รวมถึงยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารทรัพยากร

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาสภาพปัญหาและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2
3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2

เอกสารอ้างอิง

กมลลา สุขเกษม. (2555). พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของ

ผู้อำนวยการโรงเรียนในทัศนะของข้าราชการครูในอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

กระทรวงศึกษาธิการ.(2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับกฎหมาย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์.

ชนะศักดิ์ ชูบุรณ. (2543). กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.

จิตร์รัตน์ เอี่ยมสกุล. (2555). พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดเทศบาล

นครแหลมฉบัง. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา

ธวัชพร ศรพรหมฉาย. (2557). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน

ประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร.

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

บังอร จันกรม. (2552). การบริหาร โรงเรียน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครู

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

ปัทมาพร วิริยวรงค์. (2558). ความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ

ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี

เขต 3. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา

ประพัฒน์ โพธิ์วรงค์.(2544).สรุปคำอภิปราย. นครปฐม : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.

ประเสริฐ กนกการ. (2552). การบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนวัด

โตนดเคี้ย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม

ปรียากร พิรพัฒน์.(2553). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน

มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1. ครุศาสตรมหาบัณฑิต ค.ม.

นครพนม : มหาวิทยาลัยนครพนม.

พรหมเมศร์ คำผาบ. (2550). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของ

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหาร

การศึกษา),บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

พิชิต วงศ์เพชรชัย. (2556). ศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลัก

ธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลเขต 1. การศึกษา

มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธณชัย สมานชาติ. (2553).ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรร

มาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศขององค์กรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามุขมนตรี เขต 3.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- ลาวัลย์ เพื่องประยูร. (2553). การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูต่อการบริหารตามหลัก
 ธรรมชาติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา
 บัณฑิต , มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วรรณันท์ วันดี.(2554). การใช้หลักธรรมชาติในการบริหารของผู้บริหารการศึกษา กลุ่มเครือข่ายเกาะ
 ช้าง-ศรีเมืองชุม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา
 บัณฑิต ,มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วัชร วงษ์วิชา. (2556). การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อพฤติกรรมการบริหารตาม
 หลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิไลวรรณ สุทธิวงศ์ . (2558). การใช้หลักธรรมชาติในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร
 สถานศึกษา ในอาเภอบางปลาม้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต
 1.ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยปทุมธานี .
- สุธรรม ธรรมพัฒนานนท์. (2554). หลักการ ทฤษฎี และนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม :
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพรรณนา พวงทอง. (2554). การบริหารงานตามหลักธรรมชาติของผู้บริหาร
 สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. , วิทยาลัยราช
 ภัฏกำแพงเพชร.
- สุภาพร คำสำแดง. (2556). การบริหารงานตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษา
 ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24
 . ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุไรยา สะมะลาเต๊ะ. (2554). ศึกษาพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมชาติของ
 ผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็นของบุคลากรทางด้านการสอนในอำเภอจะนะ สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3.ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2560). แผนพัฒนาการศึกษา.
 ค้นเมื่อ มีนาคม 2561, จาก www.ret2.go.th
- สำนักงานกฤษฎีกา.(2542). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหาร
 กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- . (2561).รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 .ค้นเมื่อ มีนาคม 2561,จาก
<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- อัมพร ศรีหิรัญพัลลภ. (2556). การบริหารตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษา
 อำเภอเขาสมิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต.วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
 มหาวิทยาลัยบูรพา